

# UČITELJSKI TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 23.

V Ljubljani, 1. decembra 1888. l.

XXVIII. leto.

V drugi dan decembra 1888.



1848.

Primi z junaško rokó za krmilo!  
Lipa slavjanska naj bo Ti jadrilo,  
Vbógal šumečega morja bo val —  
Mirno ko píšca bo ladja letela,  
Množica srečna bo slavo Ti pela,  
Slavo, ker sreče si luč ji prizgal.

(„Vedež.“)

1888.

Štir'deset let nam vžé vodiš krmilo,  
Srečno odvrácal si vsako nam silo,  
Bog Te ohranil in var'val nadlóg,  
Avstrija srečna mil'jonkrat prepeva,  
V srcih Ti zvestih okrog vse odmeva:  
„Ljubi naš cesar, oj živi Te Bog!“

(„Tovariš.“)

## Učitelji slovenski!

„Gorjé mu, ki v nesreči biva sam;  
A srečen ni, kdor srečo vživa sam!“

S. Gregorčič.

Reklo bi se, vodo v Savo nositi, ko bi Vam hoteli razkladati korist složnosti in vzajemnosti.

Nikomur pa sloge in vkupnega delovanja vsestransko bolj treba ni, nego nam učiteljem slovenskim!

Vkupnost in mejsebojna zastopnost naj vladata vsikdar med nami. V slogi bomo napredovali, v vkupnosti se ojačili, v zastopnosti in bratovski ljubavi uspešno se ustavljali vsem nepovoljnim napadom, naj nam ti užé preté od desne ali leve!

Sè složnim in bratskim postopanjem pa bomo kazali takó našincem ko tujcem, da umemo svoj poklic, da vemo ceniti svojo moč, **a da smo pripravljeni tudi žrtvovati kaj za svojo korist ter za vgléd svoj!**

Spoštovati se moremo sprva sami in spoštovali nas bodo tudi — nasprotniki naši!

„Kdor ne spoštuje se sam, podloga je tujčevej péti.“

Uvažujte vselej le-te zlate besede našega Koseskega, sotrudniki dragi!

Ravno sedaj se Vam nudi kaj lepa prilika, kazati svetu, da hočete biti svoji mej svojimi, da ste pripravljeni javno spričati zrelost in stanovsko zavest svojo!

Pravila „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“ so po slavnej vladi odobrena; **od te strani torej našej združitvi ni nikake ovire več! . . .**

Na Vas je sedaj, dragi sódrugi, da dejansko pokažete, v koliko Vam je mari ozkega združenja s kolegi Svojimi v krajinah mile Vam domovine slovenske!

Na noge torej zavedni tovariši naši vsi — za naše zjedinjenje! Vzdramate se: dolžnost do Svojega stanú in do častí Svoje Vas kliče na dan! Osnujete si društva kolegi Vi v čudotvornej kranjskej, v kršnej Istri, Vi ob bistrej Dravi, ob solnčnej Soči in — tužnej Krki, bratje Vi ob sinjej Adriji ter ostali vsi, ki Vam gorko bije srce za rod Svoj in boljšo prihodnjost Svojo!

Brez odloga se združite v Svojih okrajih — če tudi maloštevilno, nič ne dé — ter stopite potem krepko v kolo naše „zaveze“! Le-tá združba naj se — ko bode stalno urejena — čila prikaže na dan, nam vsem v opravičeno veselje, a tudi v — ponós! . . .

Dolgo smo upali, dolgo zdihovali po „zavezi“. Pričakali smo jo, porojena je!

Vi učitelji slovenski pa negujte sedaj šibko dete, ne odrekajte mu življenskega soka, ne odtegujte mu — društev in drugih pomočkov!

Če očvrstimo „zavezo“, očvrstimo se sami.

Torej še jedenkrat, mili sodrugi po vsem Slovenskem:

Zastavite najboljše sile Svoje o ugoden razcvit srečno započetege združenja Vašega!

„Kar tirja svet od nas, to dobro znamo,  
Kar tirja dom, slovenski rod od nas,  
To govori glasno nam srce samo:  
Ustvarjajmo mu lepši, boljši čas!  
V oblasti src mi sto in sto imamo:  
Utisnimo kreposti jim izraz,  
A jedna, prva druge vse ustvarja:  
Ljubiti rod, ljubiti dom in carja!“

### Osnovni odbor

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“

# Trmoglavost.

Spisal Ivo Trošt.

## II.

„Pogubno, ako pri vzgoji vlada ljubezen brez strahu ali strah brez ljubezni“, tako pravi nek znameniti cerkveni učenik. Težko, da je mnogo takih roditeljev, ki bi vzgojevali deco svojo brez ljubezni. Veliko pa, ogromna večina je takih, ki vzgojajo otroke svoje brez strahu, barem ne vedo prave meje mej ljubeznijo in strahom. Srednja pot najsigurnejša pot. Toda tukaj računimo s faktorji, kakeršni imajo v naravi naši močne korenine, in to je naše čustvo ljubezni, naklonjenosti, s kratka — srcé. Dobro in koristno pa je, ako pri vzgoji i razumu kedaj srce premaga.

Torej dečko, srečni sinko, nekedar mladi „princ“, zdaj užé govóri, hodi, skače, igra se, zapoje katero in menjuje svoje stanove, kakor misli. Zdaj je voznik, zdaj je vojak, zjutraj veliki hlapec, v poludne mizar, zvečer čevljar, v večji družbi je sodnik, duhovnik in včasih celó — učitelj. Otroci ga imajo le zato radi, ker brez njega ne morejo nič napraviti; nobena igra se jim ne posreči, ako on ne ukazuje in „aranžira“. Tudi tovariši užé dobro čutijo, da je on imovitih roditeljev sin, torej mu morajo biti pokorni. Zdaj pa naj kedo trdi, da sekira ni drevesu užé v korenine nastavljena, ali kar drugače pomenja: ni li ta slepa pokorščina užé pri otrocih domá? Žalibože, da je, ali ne prirojena, ker le malo, malo idej je človeku prirojenih, (nekateri pedagogi trdé, da nič), in kar jih je, so vzvišene, a ne ideje slepe pokorščine. Da otroci res to spoznavajo, dovajal bi samo iz posnemanja. Roditelji njih so Bog vé v kakih zadevah odvisni od starišev onega dečka in jim skazujejo spoštovanje, morda bolj s strahom, kakor prijazno. Deca to vidi in posnema „en miniaturo“. Bodi to užé tako ali tako, vender ima ta zadeva zeló velik vpliv na razvoj trmoglavosti, prevelikega dopadajenja do samega sebe, častihlepnosti in drugih takih usiljencev in usiljenk pri vzgoji.

Recimo, da so skrbni roditelji pri dečku hitro spoznali, kam nagiblje njegov mladi temperament in so bili to v času tudi odpravili. Odvadil se je bil razgrajati in kričati, če mu niso česa dovolili. Ali zdaj je užé nekoliko bolj porastel; v otročjem jeziku zaznamuje se užé ta stadij visokosti z besedo „velik“. On zahaja v otročjo družbo, če ima le čas in če mu roditelji dozvole. Družba ga vedno komaj pričakuje, naj bo užé zastran tega, da vedno prinese kaj novega s seboj: kako igračo, jed, ali pa da pride sam morda v drugi obleki. Toda tukaj je druga. Njegov glas morajo vsi poslušati, njemu morajo biti vsi pokorni, osobito če nima nobenega „tekmeca“, ki bi mu morda kedaj vodo pomešal. Ako ga pa ne poslušajo, tedaj zapoje drugi „ton“. Nekoliko časa straši sè svojo ostavko, da pojde domov, slednjič se res odpravi sè svojo cenjeno osobnostjo proti domu; ali prej mora še tega in onega udariti, zalasati, zaubati ali mu pa kamen vreči. Če ni to, razžali ga na kak drugi način. Pol ure potem se zopet prikaže. In glejte užé tukaj, da takozvani „vox populi“ ni vselej „vox Dei“. Prej ga ni nobeden maral, zdaj mu pa užé hité nasproti, ali če užé tega ne, pa ga vsaj kličejo, da se jim pridruži. Sevéda pride, ker nima baš družega dela, (kakor po milosti) ali obnaša se vedno po starem kopitu: kričí in zapoveduje kakor kak general, svarí in opominja, samo dela ne nič, ker on je — gospod, čegar volja se mora zgoditi, sicer je hud.

Tako se tedaj lahko še pred šolsko dóbo otrok zopet povrne v pogreške prvih treh, štirih ali petih let, ako roditelji ne pazijo zadostno nanj.

V šoli isto tako. Njegova volja je postava. Součenci ga morajo ubogati, sicer se ujezi. Tudi učitelju ni vedno pokoren. Res, da so v šoli vsi enaki, ali baš to mu ni prav. On je nekaj več in tudi mora biti nekaj več, kot drugi — plebejci. Kakor hitro



pa tovariši spoznajo, da je on tak in tak, da ima rad, če mu kadê, tedaj šele vlivajo olja na žrjavico in strežejo njegovim razuzdanostim. Tako torej i v tej dôbi škodljiva ljulika lahko kali in raste, ker seme je bilo užé prej, vlage dobiva pa zdaj v izobilji. Bližnji součenci to storé. Ne morem trditi, da pridejo tovariši hotê ali nehotê do zaključka o njegovem temperamentu (značaja pač še nima). Bržkone se to dogaja po mej-sobnem občevanju, ali pa le po naključji so spoznali, da je on nekaj več (ali barem hoče biti) ko drugi, tedaj ga poslušajo samo, da so v prijateljstvu. Delajo pa to tako, kakor kedo, ki ima prepirljivega soseda. Če mu reče: naj gredo tvoje čede na desno, gre ž njimi na desno; če pa reče, naj gredo na levo, umakne se tedaj tudi na levo, da le živi ž njim mirno in složno.

Ljudje pravijo: „der Gescheidte gibt nach“. Sevêda v tem lahko kedaj odjenja, če je sosed izgubil pravdo, lahko pa tudi, ker je toli miroljuben. Tudi šolski tovariši so prijazni z našim gojencem, a ne radi njega, temveč zato, ker je bogatih roditeljev sin. Privadili so se užé tako njegovim strogim zahtevam, da jih užé samo imé njegovo nau-daja z nekim slepim strahom do uslužnosti in modernega robstva. To robstvo je za da-našnji duh časa tako nesrečno in nespretno, rekel bi odvišno, da se marsikdo vanj ispo-takne. Če se pa to začénja užé pri otrocih, nadaljuje se tudi pri odraslih in nekedanje egiptovske kaste so kmalu mej nami, da bi tega ne branili mogočniši faktorji, recimo: človekoljubje. Kapital pa sam le to zahteva. Taki in enaki učinki vplivajo na njegovo notranjost, na razvoj njegovih čustev, na razvoj njegovih teženj in njegovih sklepov. Kar so roditelji doma pri njem užé kedaj odpravili in zamorili, dobí v tem času zopet obilo tečne hrane, ker otrok ni več in ne more biti več pod strogim nadzorstvom roditeljskim. Pride v šolo, pride v družbo k starim tovarišem, starim soigralcem, koji imajo isto pamet in isti razum kakor on, samo, da nimajo istih napak od mladih nog. Ti ne umejo in ne morejo umeti, kaj bi bilo treba storiti, kako ravnati, da bi se te napake morda poboljšale, ker kmalu bode prepozno. Tovariši si le mislijo: to je užé tako in mora biti, ker je tako „namenjeno“. Še pokorni so mu in strežejo njegovim razvadam in njegovim — kapricem.

Tako vidimo tedaj užé pri mali deci ono klečeplastvo do viših oseb, kakeršno se, žalibože, ponavlja čestokrat v poznejih letih. Samo, da se pozneje to razvije do višje in najvišje stopinje. Imamo torej ljudi, ki so prišli ob 6., 9. in 11. uri kadit in gladit tam, kjer se jim zdí kaj občutljivega. Dakako, plačilo prejmo naliki onim sv. pisemskim de-lavcem vsi jedno, le s to razliko, da so se tukaj kakor prvi tako poslednji potili veči-noma za same — obljube.

To sem pa omenil, da dokažem, kak vpliv ima mladostna družba na otroka z ome-njeno individualnostjo, in nasprotno; kako se užé tukaj pospešuje razvoj trmoglavosti, koja gre čedalje bolj v klasje. Kmalu bo razpela tako na dolgo in široko svoje korenine, da je ne bode mogoče več pokončati. —

## Knjiga Slovenska.

### §. 49.

Razun po treh Brizinskih veže se nova slovenščina XVI. veka s staro še po treh drugih spomenikih, kterih I. se zvati smé Ljubljanski, II. Kranjski in III. Celovški.

Prvi rokopis se je dobil v c. kr. knjižnici Ljubljanski in Miklošič ga je pri-občil v „Slavische Bibliothek“ II. 1858 str. 170—172 (Hoc est vna generalis confessio)



in deloma v Slov. Berilu za VIII. gimn. razred l. 1865 str. 22—24, in 1881 str. 14. 15 (Prim. Letopis Matice Slov. 1879 str. 11. 12 in Kres 1881. str. 175. 188). Spomenik ta je iz XV. stoletja in z Brizinskimi istega verskega ali cerkvenega značaja.

Drugi se je našel v arhivu mesta Kranjskega, in dal ga je na svetlo pod naslovom „Stari rokopis Kranjskega mesta“ profesor Janko Pajk prvokrat l. 1870 v gimnazijskem izveštju Mariborskem; l. 1871 je dodal: Primetki k lanjskemu sestavku, in posebej ga je z razlago ponatisnil v svojih „Izbranih Spisih“ I. zv. 1872 str. 184—194. Rokopis je nastal gotovo pred l. 1550, morebiti v dobi od l. 1440 do 1490, ter kaže, kaka je bila takrat slovénška beseda meščanom in po pisarnah posvetni gosposki.

Tretjega je izdal, opisal in slovniško razložil dr. G. Krek v Kresu 1881 str. 173—190 pod napisom: „O novoslovénškem rokopisu zgodovinskega društva koroškega“ v Celovcu, z dokaj čednim snimkom po svetlopisu iz ponarejenega narisa. Rokopis je iz prve tretjine XV. veka ter ima v sebi „Očenaš, Češčeno Marijo in Vero“. — Poleg več učenih razprav je dr. Krek spisal tudi na pr.: „Ueber die nominale Flexion des Adjectivis im Alt- und Neuslovenischen. Wien. 1866. 4. 52. — Einleitung in die slav. Literaturgeschichte und Darstellung ihrer älteren Perioden. Theil I. Einleitung in die slav. Literaturgeschichte. Graz. 1874. 8. VII. 336. — Na mestu II. zvezka je prišlo na svetlo: Einleitung in die slavische Literaturgeschichte. Akademische Vorlesungen, Studien und kritische Streifzüge von Dr. Gregor Krek, ö. ord. Professor der slav. Philologie. Zweite völlig neu bearbeitete und erweiterte Aufl. Graz. 1887. 8. XI. 887. — Vzlasti nemški, neslovanski učenjaki se pogostoma sklicujejo na to preučeno delo.

Kar je še sicer narodnih in književnih spomenikov slovénških pred XVI. stoletjem, to so pač le drobtine, ali — kdor malo ima, tudi drobtinice skrbno pobira. Taka narodna drobtina je napis na vojvodskem stolu blizo Celovca na polju Gospesvet-skem: „Veri ma sveti veri pravdo brani vdove“. Mnogi zgodovinarji trdijo, da je ta stol in napis iz dobe Ingua, poslednjega vojvoda Slovencev proti koncu osmega stoletja (793). Da so se Karantanski vladarji do XII. stoletja v slovénškem jeziku (in windischer Sprache) vstanavljali, priča nam najstarejši koroški letopisec Janez, opat v Vetrinju (Viktring), ki je živel okoli leta 1280, ter poleg drugih obširno popisujejo Megiser, Valvasor itd. (Prim. Novic. l. 1860 št. 38). Herder je to povést popeval pod naslovom „Fürstenstein“ prišteva je jo nemškim pravljicam, in dandenes kanijo nam oni napis utajiti celó domači pisatelji (Vid. Kres 1881 str. 190).

Druga drobtina je Svetoivanski evangelij sv. Marka, ki se je branil v Štivanu Devinskem ob Timavu na Goriškem ter ima po svojih obrobkih pripisanih mnogo staroslovénških lastnih, osebnih imen. Spomenik ta je iz VIII. do X. veka in kaže, kako so se nektere črke takrat izgovarjale in kako se je karantanska slovénščina razlikovala od panonske, piše S. Rutar (Kres 1882 str. 471—474).

Še druge narodne drobtinice so na pr.: Iz XIII. veka slovénški pozdrav „Buge waz primi gralva Venus“ (Kopitar. Kl. Schrift. 1857. Kres 1882). — V opatiji Admontovi: Cod. sec. XIV. Nominum vocabula latina et vernacula. — Pater noster, Ave Maria et Credo in lingua vernacula longe ab hodierno diversum. Ms. in fol. (Šafařík I. 71). Alphabetum Selavorum seu Vindicum (I. 47). — Razvod, sostavljen l. 1325, v prepisu glagoljskem (Ljubić I. 317). — Odlomek stare pesmi Mariji na čast iz XIV. veka. Rokopis iz Loke na Kranjskem l. 1466. — O škofu Berlogarju, učitelju cesarja Maksimilijana, in o njegovi slovniči (Cf. Slovénščina v besedi in pismu po šolah in uradih. Spisal P. pl. Radics v Letopis. Matice Slov. 1879). — Rokopis iz XV. stoletja, napisan slovénškim izgovorom i latinskimi pismeni v knjižnici sv. Marka v Mletcih (Benetkah cf. Ljubić II. 545). — Iz istega veka kratek načrt homilije iz farnege arhiva

Kranjskega (Zvon 1883 str. 606). — Pesem kranjskih kmetov o stari pravdi, listek tiskan iz l. 1516 (Letopis Slov. Matice 1878) itd. — Kako so se slovénski volili župani in so sodili sodci, pripoveduje Valvasor na pr. o Istri; o knezih karantanskih opat Vetrinjski; Enej Silvij v *Descriptio Asiae et Europae* cap. 20 piše: „Fuit autem Dux Carinthiae venator imperii, ad quem lites venatorum omnium deferebantur, vocatus in iudicio coram Imperatore quaerulantibus non nisi Schlavonica (i. e. Slovenica) lingua respondere tenebatur“. — V tem oziru glej: O početkih slovenske književnosti. Spisal Andrej Fekonja v Zvonu 1886 str. 42–44: Pismenost slovenska od IX.—XVI. veka.

Da je po smrti Metodovi med našimi predniki prenehalo vsako duševno življenje narodno in da ni bilo nikogar, ki bi to življenje in slovensko pisanje bil vzbujal, to pač ni res; res je pa, kar piše o slovenščini in slovenskih narodnih običajih iz tedanje dobe Kurelac: „plemstvo im se odmetnulo, gradjanstvo odtudjilo, prosti puk onesvéstio, tak pojedinci, ponajviše svećenici, ostadoče vjerni krvi svojoj“. — Verovéstniki ali krščanski misijonarji so kakor drugod — tudi pri nekdanjih Slovénih prosto ljudstvo učili v narodnem jeziku; pri cerkvah in zlasti pri samostanih napravljali so domače šole. Zgodej so zaslovéle šole po naših krajih na pr. pri sv. Nikolaju v Ljubljani, v Kamniku, v Zatičini (Sitični, in monasterio Sitticensi), v Črnomlju, Ribnici, Vipavi, kjer se je konec XV. veka Sig. baron Herberstein učil slovénski (windisch) pa nemški itd. Kjer je v Ljubljani sedaj gimnazija, bilo je samostansko poslopje redu sv. Franciška zidano l. 1233, in „Schola Labacensis in Carniolia, quae in Academiam transiit, instituitur sub auspiciis Ernesti Archiducis Austriae anno 1418“. — Da so v nižjih razredih podučevali slovénski, razumé se samo ob sebi; v srednjih so na pr. v XVI. stoletju učencem v tretjem razredu (Donatistom) prepovedovali govoriti mej seboj slovenski, v četrtem (Grammatistom) pa že nemški, da bi se tem hitrejše naučili jezika bukovskega t. j. latinščine.

Po krščanstvu je prednikom našim dohajala prosveta ob jugu grška in latinska, pozneje laška, ob severu pa nemška, s tem vspehom, da mnogi Slovenci slovijo po svojih latinskih spisih in da se našega naroda učenjaki in umetniki preslavljajo mej Lahi in Nemci; nekteri le so se na jugu in jugovzhodu pridružili bratom Slovanom. — V VIII. in IX. veku so na zapadu jeli v cerkvene namene nekatere stvari spisovati v ljudskem jeziku, a materne besede se zavédati nekako v XII. in XIII. stoletju na Laškem in Nemškem, in odslej kaže se nemški vpliv hujsi do Slovencev, kterim je novoverstvo v XVI. veku vnovič vzbudilo domačo narodno knjigo. — Da se je knjiga slovenska v tej dobi prikazala v dokaj čvrstem stanu, da so koj prvi pisatelji znali rabiti Glagolico in Cirilico, kaj nam to pričuje? Da prosveta po naših krajih ni bila vsednja in šolstvo ne na tako nizki stopinji, marveč se je vzlasti naša Kranjska v klasiški vedi in umetnji celó po svedočbi tujih učenjakov mériti smela z marsiktero drugo deželo.

Da pa imamo Slovenci dotlej le malo pisanih spomenikov, to se pojasnjuje iz različnih vzrokov. Najprej je pomniti, da so v onih časih menj pisarili, a več delali, in po delih res slovijo. Dokler tiskaren ni bilo, se samo pisanje ni moglo tako množiti in širiti in se je tudi težje ohranilo. — Verjetno je, da se je i naša slovenščina pisala nekđaj glagoliški in morda cirilski; kedar se je pa po šolah, v cerkvi in po vradnijah učiti in rabiti jela latinščica, popustili so koj okorno Glagolico in težko Cirilico, pozabili kmalu staroslovénski pravopis, in torej niso čislali glagoliških pa cirilskih spomenikov, nekaj iz nevednosti nekaj iz vnmarnosti, in kdo vé, koliko se jih je pozneje z novoverskimi na višje povelje nalašč sežgalo ter slučajno pokončalo! — Ker je v cerkveni in državni službi rabila latinščina, oziroma nemščina, hiteli so tudi po šolah z dotičnim naukom, da se zmožni slovenski mladini pomore čim prej do višje omike, do gosposkega ali celó zlahtnega stanu! Kakor po šolah, tako se je v javnem življenju tu latinčilo in

nemčurilo, tam madjarilo in laškutarilo! Slovenci so skoro popolnoma pozabili, da so Slovani; celó med seboj so se jeli ločiti v Kranjce, Korošce, Štajarce itd., kar se je vladno i pospeševalo. „Sin je nesreče razpor — brata mi brat ne pozna. — Ogni se, Horvat si tí! — Iz pota mi Krajnec, Korošec! — Tak malopriden prepir dom in moč mi drobí“ — vzdihuje Slovenija (Koseski).

Pomislimo naposled, koliko so se bojevali v starih časih naši predniki! O tem se pripoveduje v domačih povéstih in popéva v narodnih pesmih. Nekatere segajo v prav stare čase, da se reči smé, da tudi po narodni poeziji se nekoliko veže stara in nova slovenščina. — Koliko so se vojskovali Slovenci vže med seboj, potem s sosedi p. Benečani in Bavarci, s Franki, Nemci, Madjari, in vzlasti s Turki! — *Inter arma Musae silent.* — Če je res, kar se bere, da so samo od l. 1460 do l. 1508 Turki 27krat bili na Kranjskem in da je poginilo tedaj do 200.000 ljudí: ni čudo, da Slovenci nimamo dokaj starih slovstvenih umotvorov; istina pa je, kar piše o njihovih borbah Schoenleben, da bilo bi tvarine za mnogo knjig: *si majores nostri calamos aequae tractassent ac ferrum (Carniolia antiqua et nova 1681)!*

## Dr. Ivan Anton Scopoli.

V spomin stoletnice njegove smrti. Spisal Fran Kocbek.

(Dalje.)

Mnogo gostov prihitelo jo torej 22. junija na vabilo rudarskega ravnateljstva v slovensko Almadeno, ležečo v globini sredi zelenih gorâ in temnih gozdov. Ob  $\frac{1}{2}$ 12. uri zbrali so se gosti v zbornici rudokopa. Od tod podali so se k hiši, kjer je nekdaj bival Scopoli in katera je bila okusno nakinčena z zastavami in zelenjem. Rudokopi v praznični obleki obkolili so prostor, kjer so se zbrali vladni zastopniki, vsi rudarski uradniki, povabljeni gosti in množica drugih ljudí. Prof. V. Voss imel je slavnostni govor, v katerem je omenil učenjakove zasluge kot zdravnik, učitelj, ekonom izsledovatelj ter na dostojnem mestu razkril spominsko ploščo.

Potem je dr. Kaisersberger podal kratke črtice iz Scopolijevega življenja, ozi-  
raje se zlasti na dobo, ko je živel v Idriji. Po končanem govoru zasvirala je rudarska godba cesarsko himno, rudarski ravnatelj J. Novák pa je izrekel „hoch“ na Nj. Vel. cesarja. S tem je bila svečanost končana.

Omenimo naj še, da je pri banketu popoldne razen drugih govornikov govoril tudi višji oskrbnik zalog g. Viljem Leithe, ki je omenil mnogo črtic iz Scopolijevega življenja, posnetih iz raznih listin rudarskega arhiva.

Povodom svečanosti dobilo je rudarsko ravnateljstvo deležne dopise od c. kr. državnega geologičnega zavoda, od rudarskih akademij iz Ljubnega in Ščavnice. Od mnogih brzojavk tudi jedno od občinskega zastopa Cavalese, Scopolijevega rojstnega kraja.

Spominska plošča je 60 cm visoka in 63 cm široka. Okusni načrt v renesančnem slogu izdelal je arhitekt Robert Mikovič v Gradcu; bronovo litino pa je preskrbel Albert Samassa v Ljubljani. Napis se glasi:

HANC. DOMUM  
DR. JOANNES. ANTONIUS. SCOPOLI  
CAVALESTUS. TIROLENSIS  
INSIGNIS. RERUM. NATURALIUM. SCRUTATOR  
BOTANICES. IN. CARNIOLIA AUCTOR  
MDCCLIV — MDCCLXIX



MUNERE. I. R. PHYSICI. FUNGENS  
INHABITAVIT.

i. r. Ministerium in rebus agrariis d. d. 1888.

Povodom opisane svečanosti v Idriji, poudarjali so tudi slovenski listi Scopolijeve zasluge za slovenske pokrajine. „Slov. Narod“, št. 133, pa je prinesel lepo pesem, katero je zložil Vladimir Lenski „† Dr. Ivanu Antonu Scopoli-ju, naravoslovcu in rudarskemu fiziku, v stoletni spomin njega smrti dné 8. malega travna 1788“. Glasí se:

1.  
„Kó v našo tú preteklost se oziram,  
V preteklost davno že minolih dnij,  
Pogled boječe in temno upiram,  
Okó v bolesti srčnej se solzí.

2.  
Možé v daljavi vidim neumorne,  
Podpora naša, naše Slave kras,  
Značaje resne, nepremične vzorne,  
Možé mladostnih let in sivih làs.

3.  
Alj davno v hladnej zemlji že ležijo,  
Spomin njih le nad nami še bedí,  
In tam, kjer oni v sladkem miru spijo,  
Oj, dragi, tam prebivaš i že Ti!

4.  
O dà! Preteklo mnogo dolgih let je,  
Ko v zemeljski si legel naročáj,  
Glej, stokrat grob Ti kinčalo je cvetje,  
Že stokrat krasil svet pomladni raj.

5.  
Ti mož si bil, zvest svojemu namenu,  
Učen, občeprijubljén, spoštovan,  
Priboril čast si svojemu imenu  
Z duha modrostjo, vstrajnostjo obdan.

6.  
Spoznaval bisere si v dnú temine,  
Spoznaval si narave skrivno moč,  
Zató rudar motrèč na te spomine  
Prošlè, solzi se trpko vzdihujoč.

7.  
A ne osrčja zemlje le zaklade,  
Podzemni nisi preiskal le svet,  
Prehobil loge doma si, livade,  
Nabiral ko bučela s cvetom cvet.

8.  
Na Té Slovenija hvaležno gleda,  
Podal si šopek divnih jej cvetic,  
Po Tebi je čudèč spoznala veda  
Lepoto naših Vesne krasotic.

9.  
Zatò, ko tú v preteklost se oziram,  
V preteklost davno že minolih dnij,  
Pogled boječe in temno upiram,  
Okó v bolest srčnej se solzí.

10.  
Možé v daljavi vidim neumorne,  
Podpora naša, naše Slave kras,  
Značaje resne, nepremične, vzorne, —  
A vse zadel že smrtni je poraz.

11.  
In tam si tudi Ti! Oj mnogo let je,  
Ko v zemeljski si legel naročáj,  
Iz groba pa pricvelo Ti je cvetje:  
V zahvalo Tebi venec splel je Maj.

12.  
Alj dneve Tvoje davnega spomina  
Kraši najbolj Ti cvet, ko Tebi mož,  
Redák: — Atropoides Scopolina —  
V sredini venca krasno-cvetnih rož!

(Konec prih.)

## Učiteljska zborovanja v Ljubljani.

(Dalje in konec.)

### II.

Občni zbor „Slovenskega učiteljskega društva“.

Po zborovanji „Vdovskega društva“ je zborovalo „Slovensko učiteljsko društvo“. Ker je bil prvi predsednik tega društva uradno zadržan, otvori sejo drugi predsednik g. Fel. Stegnar, kateri zbrane učitelje (70—80) prisrčno pozdravi ter v daljšem govoru oménja, da „Slovensko učiteljsko društvo“ zraven svoje dvajsetletnice letos praznuje

tudi štiridesetletnico slavnega vladanja našega presvetlega cesarja, kateremu ves zbor navdušeno zakliče trikrat: Slava!

Po predsednikovem govoru poroča društveni tajnik g. Fr. Govekar tako-le:

„Slavni zbor!

„Slovensko učiteljsko društvo“ imelo je lanskega leta v 6. dan septembra svoj običajni občni zbor. V odbor 9 udov so bili z večino glasov voljeni gg.: Funtek Anton, Furlan Jakob, Krulec Ivan, Praprotnik Andrej, Stegnar Feliks, Tomšič Ivan, Žumer Andrej in jaz.

Takoj po zboru se je odbor ustanovil tako-le: Praprotnik Andrej, predsednik; Stegnar Feliks, podpredsednik; Tomšič Ivan, blagajnik; Govekar Fran, tajnik; Krulec Ivan, knjižničar.

Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ imel je tudi v preteklem letu skoraj vsaki mesec sejo, zadnji mesec še celó po več sej zaradi slavnostnega koncerta. Pri vsakej seji se je posvetovalo in razgovarjalo o prevažnih zadevah, ki bi koristile splošnemu slovenskemu šolstvu. V obče si je odbor prizadeval ostati in delati po nameri, pri osnovi si dani, podpirati namreč duševno slovensko ljudsko šolstvo, ter z duševnimi močmi delati na blagor nam izročeni mladini in na srečo mili domovini, cerkvi in državi. Odbor, dobro vedoč, da šola mladino vzgoja v prave narodnjake, katerim je „vera, dom in cesar“ vsikdar sveta, je tudi deloval v tem smislu, ter začel izdajati „Knjižnico za mladino“, ker potreba takih mladinskih spisov se je toliko poudarjala. Odbor se je nadejal, da bodè vsak g. učitelj in sploh vsaka slovenska šola hlastno segla po zanimivem delu, kateremu je tudi cena zeló nizka; a naša nada se je kaj skromno izpolnila, da, skoraj po vodi splavala. — Žal, da tem neugodnostim odbor ne more odpomoči, a kljubu temu pa, da se slovstvo med Slovenci sploh le počasi širi in ker dobra stvar časa potrebuje in nikdar svoje vrednosti ne izgubi, zato smatra odbor za neogibno potrebo, to zadevo za nekaj časa odložiti. — Odbor se je tudi s prošnjo obrnil do Ljubljanskega mestnega zbora, da bi se pri zgradbi novega šolskega poslopja tudi oziralo na stalno razstavo šolskih učil. — Naročili so se vsi letniki časopisa „Lehrmittelmagazin“. —

Idejo združenja vseh učiteljskih društev je odbor radostno pozdravil in je k tej zavezi „Slov. učiteljsko društvo“ prvo pristopilo poudarjajoč, da najbolja zaveza mej učiteljstvom je literarno delovanje.

Društvo sv. Mohora naznanjalo je odboru smrt prezaslužnega borilca za pravično stvar g. And. Einspieler-ja. Odbor izrekel je svoje sožalovanje.

Enkrat v tekočem letu so bili učitelji različnih misli; eni so mislili, da bode šolstvo čvrsteje napredovalo, ako se bodo duhovni še bolj za šolstvo zanimali in se to tudi v postavi izreče, drugi so bili nasprotnega mnenja in so se bali vpliva duhovščine, bodi si iz tega ali družega vzroka, kar tukaj nočem pretresovati. Da bi odbor „Slovenskega učiteljskega društva“ v tem izrazil svoje mnenje, nameraval je sklicati pomnožni odbor, a k seji ni došlo za sklepanje postavno število. Druga seja v ta namen sklicana, je imela isti uspeh, zato predsednik in tajnik nista hotela izjaviti se niti v tem, niti v drugem smislu. Stvar se je po javnih listih razpravljala, in vsak se je gotovo na kako stran odločil. Sicer smo pa v ožjem odboru te misli, da ta stvar prepuščamo modrosti in previdnosti naših gg. državnih poslancev ter se nam ni treba vtikati v tako kočljivo in politično stvar, ker nas v to nihče ne sili in ne prosi, da bi mi učitelji kaj svetovali postavodavnim zborom. Tudi ne kaže v naših okoliščinah kostanj pobirati iz žarjave našim nasprotnikom, ki komaj čakajo, da bi med slovenskim učiteljstvom napravili nepotrebni razdor in prepir, kar bi bilo le na kvar in škodo našemu ljudskemu šolstvu in učiteljstvu.

V seji v 6. dan junija t. l. odločil je odbor, da napravi v proslavo 40letnega vladanja našega presvetlega cesarja za časa počitnic slavnostni koncert s prijaznim sodelovanjem p. n. g. učiteljic in učiteljev. V seji v 13. dan junija volil se je v ta namen pomnožni in slavnostni odbor „ad hoc“. G. profesor Nedvčed bil je tako prijazen, da je prevzel vodstvo tega koncerta. Odboru „ad hoc“ voljenemu se je vsled razposlanega vabila na udeležbo prijavilo toliko pevskih moči, da je bil odbor, kateri ni dvomil o iskrenem patriotizmu gg. sotrudnikov, najprijetneje iznenaden. Gotovo je, da bode odbor za mnogovrstni trud in prizadevnost, katere si je s tem naložil, zadovoljno odškodovan.

S temi stvarnimi in kratkimi potezami bi bil slavni skupščini delovanje našega „Slovenskega učiteljskega društva“ za preteklo leto naslikal. Ono sicer ni delalo hrupa, kakor nikdar, a delalo je kakor vsikdar in tako hoče tudi v prihodnje neustrašljivo delati in koristiti národnej šoli, na prid slovenski domovini in mogočni Avstriji, in to poudarja ono še posebno letos, ko se povsodi slavi 40letno vladanje našega presvetlega cesarja, kateri se je vsikdar pokazal najmogočnejšega zaščitnika umnemu in národnemu šolstvu. Odbor pa tudi zna, da bode vsak národni učitelj gojil ljubezen do omike in do národa, do domovine ožje in širje, in to ne le z besedo, marveč tudi z vzgledi in z jasnim dejanjem kazal. Potem je pa nam tudi uspeh in napredek zagotovljen, ako imamo poleg božje pomoči, poguma in vztrajnosti tudi še vladarjevo milost na svoji strani! Tedaj: Bogu, dušo in vest, cesarju zvestobo!“

Zbor je poročilo po vsem brez ugovora na znanje vzal.

Na to poroča blagajnik g. Ivan Tomšič. Udov pravih ima društvo 144, podpornih pa 29, tedaj v vsem vkup 173. Vseh dohodkov je bilo 255 gld. 29 kr. stroškov pa 142 gld. 15 kr., ostaja v gotovini 113 gld. 14 kr.

Blagajnikovo poročilo se brez ugovora odobri. Blagajnik priporoča, da bi bilo več zanimanja za knjižico, katero je društvo izdalo, mej učiteljstvom, potem bi društvo stalo v denarnih zadevah še na boljši podlogi.

Za pregledovalce računov se izvolijo gg. J. Boršttnik, Fr. Kavčič in S. Punčah. Volitev odbora se je vršila po listkih. Največ glasov so dobili gg.: Furlan, Funtek, Govekar Fr., Kokalj Fr., Krulec Iv., Praprotnik And., Razinger Ant., Tomšič Iv. in Žumer And.

Predsednik sklence zborovanje s trikratnimi slavaklici na presvetlega cesarja.

Zborovanje „Národne Šole“ moralo se je opustiti, ker se je takoj potem pričela skušinja za slavnostni koncert. Ob drugi uri bil je vkupni obed v gostilni pri Ferlinci, kjer je bilo vse polno naudušenja in zadovoljnosti. Zvečer ob 7. uri je bil „slavnostni koncert“, kateri je bil (kakor smo užé omenjali) po vsem popolnoma dostojen in sijajen ter na veliko čast „Slovenskemu učiteljskemu društvu“ in sploh slovenskemu učiteljstvu.

## Deželna sadna razstava.

Iz izkaza razstavnikov, odlikovanih na zadnji deželni razstavi v Ljubljani posnamemo to-le:

V I. skupini: Sveže sadje, so častna darila v denarji dobili: Deželno darilo 5 cekinov kmetijska podružnica v Ratečah; deželno darilo 4 cekine Fran Klinar v Hrušici pod Ljubljano; od daril po 1 ali 2 cekina so dobili: Na Gorenjskem: Karol Bernard v Boh. Bistrici, Franc Bizjak v Draževniku, Valentin Burnik v Kameniku, Josip Fajdiga v Kameniku, Anton Javoršek v Mengiši, Jakob Pretnar v Srednji Vasi, Martin Potočnik v Sori, Matija Rant na Dobrovi, Josip Ravhekar v Boh. Bistrici, A. Rozman v Žabnici, Franc Štupar v Vodicach.



Na Dolenjskem: Lavoslav Abram v Kostanjevici, Jurij Adlešič v Šmartinu, Josip Erker pri Stari Cerkvi, Kristijan Engelman v Starem Trgu, Matija Hudovernik v Dobropoljah, Josip Franke v Šent Petru, Fran Koncilja v Žužemberku, Janez Sajè v Šent Jarneji, Alojzij Jeršè v Trebnjem.

Na Notranjskem: Karol Demšar v Senožečah, Karol Dermelj v Cirknici, Gustav Grossmann v Rakitniku, Anton Pegam na Planini pri Vipavi, Josip Potepan v Dolenjem Zemonu, Josip Žirovnik v Begunjah.

Šolsko vrtnarstvo: a) častno diplomo, podpisano od gospoda deželnega predsednika kot prvomestnika c. kr. deželnega šolskega sveta, srebrno sadjarsko svetinjo in častno darilo v denarji: Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dol. Logatci; Janko Žirovnik, nadučitelj v Zg. Gorjah; Fran Lavrič, nadučitelj v Škocijanu.

b) bronasto svetinjo s častnim darilom: Viljem Gebauer, učitelj v Tržišči.

c) bronasto svetinjo: Lavoslav Abram, nadučitelj v Kostanjevici; Josip Jerin, nadučitelj v Toplicah; Josip Franke, nadučitelj v Šent Petru; Matevž Grm, učitelj v Adlešičah; Matija Hudovernik, nadučitelj v Dobropoljah; Fran Klinar, učitelj v Spodnji Hrušici; Martin Potočnik, učitelj v Sori; Matija Rant, nadučitelj na Dobrovi; Josip Žirovnik, nadučitelj v Begunjah pri Cirknici.

d) priznanjsko diplomo: Jurij Adlešič, nadučitelj v Šmartinem pri Liji; Karol Bernard, nadučitelj v Bohinjski Bistrici; Karol Dermelj, nadučitelj v Cirknici; Martin Gerčar, nadučitelj v Slavini; Anton Javoršek, nadučitelj v Mengiši; Kabaj, učitelj v Hotedršici; Fran Koncilja, nadučitelj v Žužemberku; Mihael Mežan, učitelj na Slapu; Ivan Poženel, nadučitelj na Rakeku; Fran Praprotnik, učitelj v Preski; Leopold Punčuh, učitelj v Podvelbu; Fran Trošt, učitelj v Vodichah; Ljudevit Vagaja, učitelj v Pirničah.

## Poročilo o pošiljatvah za „Prvo slovensko stalno učilsko razstavo“ „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

(Dalje.)

### Ocene.

**Anatomične stenske table.** 4 tabele v barvotisku. Risal Jos. Klika. Založil Karol Jansky v Taboru na Českem. Cena 3 gld. 20 kr., na platnu 5 gld. 60 kr., lakovane 7 gld.

Kot dopnilo živalskih slik je izdal g. Jansky tudi zgoraj navedene tabele za prvi pouk o človeškem telesu. Potrebo tacih slik je lahko uvideti, a do zdaj ni bilo najti tako natančno in živobarvno izvedenih, kakor so te. Na štirih po 64:90 cm velikih tabelah nahajamo 21 večjih in manjših podob, predstavljajočih najglavnejših in najimunitnejše dele človeškega telesa. Velikost in barvotisek je tak, da je mogoče vsem otrokom razločevati posamne dele in tako slediti učiteljevim besedam z živim zanimanjem. Ker obsezajo tudi naša berila dokaj sestavkov o človeškem telesu in ker je ta nauk predpisan našim šolam, brez poočitovanja pa se uprav ta predmet ne more poučevati, zato najnujneje priporočamo te estetično izdelane slike. G.

Frider. Irrgang, založnik v Brnu, razstavil je: **Mali prirodopis s podobami** za narodne ali ljudske šole in za prvi pouk na višjih dekliških šolah. Spisal prof. dr. Evgen Netoliczka. Poslovenil Ivan Lapajne. Brno, 1875. Cena?

Knjigo priporočamo vsem slovenskim učiteljem v obilo naročevanje. Dobí se tudi vezana v krasnih platnicah. G.

**Kemijska sestava najvažnejših hranil.** Načrtal Jos. Klika. Založil Karol Jansky v Taboru na Českem. Stenska tabla (69 — 93 cm). Cena 80 kr.; na platnu in lakovano 1 gld. 80 kr.

„Mens sana in corpore sano“. Telesno zdravje je zavisno od zdrave krvi. To pa dobivamo od zdravih in krepkih živil. Zato je treba vedeti, katere in kake snovi ima to ali ono živilo. O tem se nahaja užé v šolskih berilih dosti tvarine. A najlažje si vtisnejo otroci v spomin, kar se jim nazorno predoči. Temu namenu ugaja zgornje učilo, katero nam s 7 različnimi barvami označuje sestavine nastopnih hranil: mesa, ribe, jajca, mleka, sira, fižola, riža, moke, kruha, krompirja, kapusa in piva. Vse delo je lepo razvrščeno, okusno in živo naslikano. Priporočamo je višjim razredom ljudskih in meščanskih šol, nadaljevalnim šolam, za domačo rabo, pa tudi uradom. G.

**Kodymovih desetero pravil o zdravju.** Stenska tabla (69 — 92 cm). Načrtal Jos. Klika. Založil Karol Jansky v Taboru na Českem. Cena 60 kr.; na platnu in lakovano 1 gld. 60 kr.

Ta slika ima dvojni namen, podati mladini najvažnejše nauke o zdravju v kratkih jedrnih stavkih in proslaviti dr. Filipa Stanislava Kodyma, tega preporoditelja prirodoznanske vede česke in pravega národnega učitelja († l. 1884. v Pragi). Zato navaja v sredini 10 pravil o zdravju, spodaj ima podobo Kodymovo, ob straneh pa spise njegove.

Takih pravil imamo že tudi v nemškem jeziku po šolah, želeli bi jih torej tudi v slovenščini. Zgoraj navedena so v češčini, katera bodo torej ondotnim šolam prav dobro služila: G.

„Matica Slovenska“ v Ljubljani nam je poslala vse po njej izdane šolske in nekaj drugih knjig.

1. **Vojvodstvo Kranjsko** v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem spregledu. Po J. Erbenu. 1886.

2. **Vojvodstvo Koroško** v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem spregledu. Po J. Erbenu. 1866.

3. S. Fellöcker-Fr. Erjavec: **Rudninoslovje ali mineralogija** za nižje gimnazije in realke. 1867.

4. Schödlerjeva Knjiga prirode. I. snopič. Iv. Tušek: **Fizika**. 1869.

5. II. snopič. V. Ogrinec: **Astronomija**. Fr. Erjavec: **Kemija**. 1870.

6. III. snopič. J. Zajec: **Mineralogija in geognozija**. 1871.

7. IV. snopič. Iv. Tušek: **Botanika**. Fr. Erjavec: **Zoologija**. 1875.

8. Dr. Al. Pokorny-Iv. Tušek: **Prirodopis rastlinstva s podobami**. Za spodnje razrede srednjih šol. 2. izdanje s 350 pod. 1872.

9. Jan. Jesenko: **Prirodoznanski zemljepis**. 1874.

10. Janko Kersnik: **Zgodovina avstrijsko-ogrske monarhije**. 2. nat. 1877.

11. Dr. Al. Pokorny-Fr. Erjavec: **Prirodopis živalstva s podobami**. Za spodnje razrede srednjih šol. 3. izdanje s 522 pod. 1881.

12. Dr. J. N. Woldřich-Fr. Erjavec: **Somatologija ali nauk o človeškem telesu učiteljiščem in višjim učilnicam**. S 140 slikami. 1881.

13. L. Lavtar: **Geometrija** za učiteljišča. 1881.

Te knjige so že slovenskemu svetu zadosti znane, zato jih najtopleje priporočamo in se nadejamo, da ga ne bode slovenskega razumnika, ki bi bil brez katere izmed teh knjig. Pred vsem pa želimo, da pristopijo tudi vsi slovenski učitelji „Matici Slovenski“, katera zastopa vse slovensko razumništvo. Zato je pač žalostno slišati, kako malo udov

šteje „Matica“ v tem ali onem kraju; še žalostneje pa je, da se nahaja tako malo učiteljev — razumnikov med njenimi udi. Naj se torej tudi v tem oziru v bodoče obrne na boljše. G.

**Normalno držanje peresa**, stenska slika v velikosti 68:46 cm. Načrtal K. Salus. Založil Karol Jansky v Taboru na Českem.

Znano je, kako težko je v šoli otroke privaditi, da pravilno držé peró. Vedno in vedno je treba otroke opominjati in jim kazati, kako in katere prste naj stegnejo, kako naj leži pero itd. To utruji učitelja. Zgoraj navedena slika pa nam predočuje dovolj veliko roko in pero v normalni legi in s pravilno stegenimi prsti. Učitelju ni treba druzega nego otroke opozoriti na sliko in dosegel je več, nego z obilnim govorjenjem. Zlasti je potreba na večrazrednicah, da se ravnaajo otroci vseh razredov po jednom in istem predpisu. Bodi torej toplo priporočena. Cena jej je 40 kr.; lakovana in s paličami 1 gld. G.

## Književnost.

— „Matica Slovenska“ ravnokar razpošilja svojim udom knjige za l. 1888. Vsak ud dobi te-le četere knjige:

- a) **Letopis** za 1888. l., ki obsega 298 strani.
- b) **Slovinci in leto 1848.**, spisal Jos. Apih, profesor v Novem Jičinu, obsega 302 strani.
- c) **Fran Erjavčevi** izbrani spisi, uredil Fr. Levec, obsega 250 strani in
- d) Povest: **Prihajač**, spisal Fr. Dolinar; obsega 104 strani. S temi primernimi, prav spretnimi knjigami naša vrla „Matica“ lepo ustreza svojim članom ter vsem čitanjaželnim Slovincem.

— „Družba sv. Mohorja“ je letos izdala šestero prav lepih knjig, in sicer:

1. **Življenje Marije in sv. Jožefa**, VII. snopič; popisal Janez Volčič; obsega v veliki obliki 160 strani.
2. **Hodi za Kristusom** (Tomaža Kempčana); preložil Andr. Kalan; obsega v mali obliki 402 strani.
3. **Občna Zgodovina** za slovensko ljudstvo. Spisal Jos. Starè. XII. snopič do 580. in V. zvezek do 80. strani.
4. **Slovenski Pravník**. Spisal dr. Ivan Tavčar. V. snopič do 626. strani.
5. **Slovenske večernice**, 42. zvezek, 140 strani.
6. **Koledar za leto 1889**. obsega v veliki obliki 112 strani. Rodoljubi in sploh Slovenci, podpirajmo z dopisi in naročevanjem toliko blagonosno Mohorjevo družbo!

— „**Drobtinice**.“ XXII. letnik. Uredil dr. Fr. Lampe, profesor bogoslovja, vodja Marijanišča. Izdala Katoliška družba za Kranjsko. V Ljubljani 1888, 8, 344 strani. Cena 1 gld. 20 kr. — Knjiga prinaša najprej Antona Martina Slomška sedem postnih pridig, govorjenih l. 1861. v predmestni slovenski fari Matere Božje v Mariboru. Urednik dostavlja, da so ti govori ostali, kolikor je bilo mogoče, v prvotni Slomškovi obliki. V drugem delu beremo v nji jako temeljit životopis slovenskega skladatelja in organista Gregorja Riharja in slovenskega pesnika Radoslava Silvestra. Tretji del opisuje zlato mašo sv. očeta papeža Leona XIII. in vatikansko razstavo. Tema spisoma je pridejana spevoigra, ki jo je na slavo Leonu XIII. priredilo dné 1. januarija 1888. ljubljansko Marijanišče. Kratko in krepko je opisano in preslavlano v poeziji in prozi tudi življenje in vladanje presvetlega cesarja. Četrty del, ki je odmenjen zabavi, priobčuje venec Silvestrovih, Virkovih in Lebanovih pesmij in kratkih povestij. Knjiga je umno urejena in jako lično natisnena ter podaja mnogo lepega berila. („Zvon“.)

— „**Stritarjevi zbrani spisi**“ so z 60. snopičem završeni. Zadnji snopič prinesel je kazalo o vseh zvezkih ter krasno podobo slavnega gosp. pisatelja (v bakrorezu).



— „**Dr. Valentina Zarnika zbrani spisi**“. I. zvezek. Pripovedni spisi. Vsebina: Živopis dr. Val. Zarnika. — Ura bije, človeka ni! — Maščevanje osode. — Razni spisi: Iz državnega zbora. — Pisma slovenskega turista. 154 strani. Knjiga je eleganto vezana. Na sprednji strani ji je vtisnena podoba dr. Zarnikova v zlatu in pridejan tudi njegov lastnoročen podpis. Stane 1 gld., po pošti 5 kr. več. Dobiva se v Narodni Tiskarni v Ljubljani.

— „**Iskrice**“. Zbirka pesmij in povestij. Spisal Janko Leban, učitelj v Avberu pri Sežani, I. zvezek. Cena 20 kr. V Ljubljani. Založil pisatelj. Tiskala „Katoliška Tiskarna“. 1888. Ta lična knjižica obsega (v mali obliki) na 40 straneh 15 raznih povestic in pesmic, ki imajo namen, da bi v mladih srcih vzbujale iskre prave ljubezni do Boga, do cesarja ter do milega jezika in národa našega.

## D o p i s i.

**Z Dunaja.** Rojaki! Užé mnogokrat poudarjalo se je v naši družbi, kako potrebno in važno bi bilo, da se osnuje podporno društvo za slovenske velikošolce na Dunaji, in storili so se tudi potrebni koraki, da se obistini ta namen.

Slovenski klub na Dunaji je po našega vladarja prevzvišenih mislih skušal uresničiti ta namen o priliki štiridesetletnice njegovega vladanja; slovenski klub izdelal je pravila, katera so tudi užé potrjena.

Ni treba natančneje opisovati nujnosti in važnosti takega društva, saj je znano vsakemu, kako hudo se često godí našim velikošolcem, ki nemajo doma, ni podpore, ni uspešnih priporočil.

Ne samo, da si izpodkopavajo zdravje, da morejo duševno delati na vse pretege, da s tem zgublajo moč in čas za učenje, odrivajo se tudi na pota, ki jih vodijo od poklica, določenega jim po dovršenih naukih ter odtezajo na tak način národnemu delu.

Temu naj opomore naše društvo; varuje naj velikošolca prvi čas bivanja na Dunaji reve in glada, daje naj mu prilžnosti pridobiti si kako postransko opravilo, ki mu ne jemlje vse delavnosti in vsega časa.

Zavest, da smo s tem ustvarili preblago, naši národnosti jako ugodno in nujno potrebno ustanovo, ta zavest osrčuje nas, da vstopimo pred Vas.

Prosimo Vas tedaj, da pristopite skoro in obilo temu društvu kot ustanovniki, ali kot redni udje ali podporniki, in da pošljete, — uvažujé, da društvo počné deliti podpore v štiridesetletnici Nj. Veličastva, — čim prej Vam bode mogoče svoje doneske pod napisom: društvenem blagajniku gospodu R. Puklu, odvetniškemu koncipijentu, VII. Zieglergasse 65 na Dunaji.

Ustanovniki plačajo vsaj 50 gld. enkrat za vselej, pravne osebe (občine, društva itd.) po 100 gld., redni udje, to so oni, kateri bivajo na Dunaji in v njegovi okoli vsaj po 3 gld. na leto, podporniki pa, in to je lahko vsak, vsaj po 5 gld.

Za odbor:

*Ivan Navratil.*

*Jos. Ciperle.*

**Iz Žalca.** (Poročilo o zadevi «Zaveze slovenskih učiteljskih društev».) — Prvo zborovanje «Zaveze», ki je bilo odločeno na božične praznike, mora osnovalni odbor preložiti na «Veliko noč», ker je dobil od raznih strani, zlasti od primorskih sodrugov vest, da jim o božiči radi zime in oddaljnosti od železniških postaj ni možno udeležiti se sej. Več o tem objavi kasneje. —

Za prvo glavno zborovanje «Zaveze» izvoljeni so nastopni gg. delegati:

1. Celjsko učit. društvo: Brezovnik, Gradišnik, Kocbek in Zupan. 2. Pedagogično društvo v Krškem: Cepuder, Furlan, Gabršek, Kokolj, Lapajne, Levec, Mihél Marija, Pleteršnik prof., Praprotnik A., Ravnikar, Romih, Travnar, Valenta, Wessner Marija, Žumer A. (Pirc G., Povše Fr., Rozmann J., Valentinčič Ig., dr. Jos. Vošnjak, Zupan T. —). 3. Šmarijsko-rogaško učit. društvo: Blenk in Šetinec. 4. Sežansko učit. društvo: Beniger A., Korsić A., Kantè in Bano Iv. 5. Slov. učit. društvo za Koperski okraj: Bogatec in Finžgar. 6. Ljutomersko učit. društvo: Freuenfeld in Kóvačić. 7. Savinjsko učit. društvo: Farčnik in Šorn. 8. Postojnsko učit. društvo: Dimnik, Česnik, Fetic, Kostanjevec in Punčuh. 9. Tomińsko učit. društvo: Gabršček A. in Kenda Josip. 10. Učit. društvo za Goriški okraj: Bajc A., Jug T., Lavrenčič Mat., Vodopivec Fr. (Namestnik: Ambrož Poniz). 11. Gornjegraško učit. društvo: Kele Ivan in Klemenčič Ivan.

Vsa ostala društva, ki so prijavila svoj pristop k «Zavezi», se tem potom uljudno prosijo, naj naznanijo svoje delegate; nekatera slav. društva pa še imajo poslati imenik svojih članov, prepis pravil in svoje doneske od člana po 10 kr. —

V nekaj tednih razpošlje se slovenskemu učiteljstvu poziv «Učitelji slovenski» in pravila «Zaveze». Tovariši dragi, uvažujte povsod poziv osnovalnega odbora «zaveze»! Vsem zavednim učiteljem slovenskim prirčen bratski pozdrav! K.

**Iz Kopra.** Preizkušnje učiteljske sposobnosti bile so v Kopru od 9. do 18. nov. t. l. Izprašani so bili: 2 Hrvata, 2 laška učitelja in 1 učiteljica za ljudske in 1 učitelj ter 1 učiteljica za meščanske šole, in 7 učiteljev in 2 učiteljici slovenske narodnosti. — Slovenski učitelji in učiteljice so g. g.: Justin Rajko, začasni učitelj v Črnomlju; Križman Nace, zač. učitelj v Dornbergu na Goriškem; Nekerman Ivan, zač. učitelj v Marezgah v Istri; Pavlin Lavoslav v Kobiljiglavu na Goriškem; Trebše Drejn, zač. učitelj v Otalešu na Goriškem; Uggowitzer Ivan, pomožni učitelj v Dolini v Istri; Zupanec Ivan, zač. učitelj v Dobrem Polji na Kranjskem; Gregorič Ivana, zač. učiteljica v Proseku; Košuta Josipina, zač. učiteljica v Buzovici pri Trstu.

Izpit zvršili so vsi in sicer 2 Hrvata in 1 Slovenec z odliko. Samo v nemščini kot predmetu je slovensk učitelj in v laščini kot učnem jeziku ste slovenski učiteljici podlegli. Vprašanja so bila: slovenščina in pedagogika: «Vprašanje». Matematika: Neka vsota razdeli se tako med 3 osebe, da dobí 1.  $\frac{1}{4}$ , 2.  $\frac{1}{3}$  in 3. ostanek te vsote. Koliko dobí vsaka oseba, ako je  $\frac{11}{24}$  razdelne vsote = 1320 gld.? Někdo pomnožuje vsako leto svoj kapital za 20%; koncem 4. leta izposodi ves svoj denar s  $4\frac{1}{2}\%$  in dobiva 2700 gld. obresti na leto. Koliko je bil njegov prvotni kapital?

V 14 cm visok kozarec, ki ima obliko okrajšanega stožca nalijemo vode do polovice višine. Koliko vode je v kozarci, ako je njega spodnji premer  $d = 5$  cm in gornji  $D = 7$  cm. Zgodovina: «Rudolf Habsburški v ljudski šoli». Prirodoslovje: Vzvod in njegova uporaba. — Prirodopis: Železo, metod. razprava. — Nemščina: Der Brief (vsi); «Alles Leben ist Kampf» (freier Aufsatz) in «Gebrauch der Zeiten des Verbs». Ze.

**Z Opčín pri Trstu.** Presvetli cesar je tukajšnjemu učitelju gosp. Antonu Valentič-u podelil zlati križec za zasluge. Čestitamo!

**Iz Cirknice.** Slavnemu odboru «Slov. Matice» in «Národne Šole» za darovane razne učne pripomočke in knjige za krajno šolsko bukvarno — izrekata podpisana v imenu šolske mladine najsrčnejo zahvalo.

**Franjo Šerko,**  
predsednik krajnega šolskega sveta.

**Karol Dermelj,**  
nadučitelj in vodja.

**Iz Ljublane.** Cesarjevo štiridesetletnico bodo danes v 1. ali ponedeljek v 3. dan t. m. tukajšnje srednje in ljudske šole praznovale tako, da bodo zjutraj pri sv. maši, potem pa ne bode šolskega pouka. V mestnih ljudskih šolah se bodo učencem in učenkam tudi delile cesarjeve podobe in knjižice.

— Odbor «Slovenskega učiteljskega društva» se je v seji 12. dan preteč. m. tako-le ustanovil: Žumer Andrej, predsednik; Funtek Anton, podpredsednik; Razinger Anton, zapisnikar; Tomšič Ivan, blagajnik; Kokalj Fran, knjižničar. — Vsi g. g. odborniki naznanijo se kot delegati za prvo zborovanje «Zaveze slov. učiteljskih društev.» — Tudi se sklene, da si bode društvo zopet najelo svojo sobo, v kateri se bode shranjevala društvena knjižnica in da se bodo zopet uživali poučni in zabavni društveni večeri. Bog daj srečo!

### Premene pri učiteljstvu.

G. Dragotin Završnik, učitelj v Selih je stalno nastavljen na Sveto Goro (v Litijskem okraju). — Gspdc. Jadviga Rozina, učiteljica v Žuzemberku, je dobila službo na deklški ljudski šoli v Novem Mestu (na mesto gspdc. Amal. Klančar, katera je iz službe stopila). — Gspdc. Dragojila Milek, učiteljica v Kobaridu (v Tolminskem okraju), pride na drugo učiteljsko mesto v Podzemelj (v Črnomeljski okraj). — Gspdc. Klementine Kos, učiteljica v Šentvidu pri Zatičini, je stalno nastavljena. — Gspdc. Zofija Podkrajšek, učiteljica v Šent-Petru (v Postojinskem okraju) je dobila drugo učiteljsko službo v Litiji. — Gspdc. Viktorija Praprotnik, pom. učiteljica v Postojini, postala je tu zač. učiteljica. — Gspdc. Gabrijela Gogala, učiteljica v Črnem Vrhu, dobila je zač. učiteljsko službo v Dobu. — G. Urh Konjar,

zač. učitelj v Mimi, prišel je zač. v Motnik. — G. Peter Šic, učiteljski kandidat, dobil je zač. II. učiteljsko službo v Mengišu. — G. Miha Kos, učitelj v Velesalu, se je odpovedal tretji službi v Vipavi.

### Razpis učiteljskih služeb.

Br. 746

K. š. v. Natječaj. V tem šolskem kotaru imajo se popolniti:

Služba nadučitelja II. vrste na dvorazredni pučki šoli v Podgradu s slovenskim učnim jezikom; — prositelji naj dokažejo usposobljenje k pomočnemu poučevanju veronauka. Godišnja plača je 500 gld., službena doklada 60 gld., — stan v naravi.

Služba učiteljice III. vrste na dvorazredni šoli v Klani, 320 gld. godišnje plače i stan v naravi.

Služba podučitelja na trirazredni učioni v Rukavcu. Plača 300 gld. — stanarina 40 gld. na godinu, i

služba podučiteljice na dvorazredni šoli v Sv. Mateju. 260 gld. godišnje plače i stan v naravi. Ove tri službe s hrvatskim učnim jezikom. Redovito obložene molbenice valjā slati, eventualno službenim potom, ovamo najdalje do četirijuh tjeđanah.

C. k. kotarsko šolsko vieće Volosko 23. novembra 1888.

Št. 728

okr. š. sv. Na čveterorazredni ljudski šoli v Žužemberku 4. učiteljska služba (oziroma tudi za učiteljico) s 400 gld. letne plače. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom do 8. decembra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svēt v Novem Mestu v 22. dan novembra 1888. l.

Št. 730

okr. š. sv. Na enorazredni ljudski šoli v Selih pri Šumbregu učiteljska služba s 400 gld. letne plače, s 30 gld. opravilne doklade in sē stanovanjem. Prosilci naj svoje prošnje postavnim potom do 8. decembra t. l. vlagajo pri tukajšnjem uradu.

C. kr. okrajni šolski svēt v Novem Mestu v 22. dan novembra 1888. l.

Št. 466

m. š. sv. Na Ljubljanski nemški dekliški ljudski šoli bode eventualno popolniti tudi mesto podučiteljice z letno plačo 500 gld. Prošnje je vložiti do 15. decembra t. l.

C. kr. mestni šolski svēt Ljubljanski 26. dan novembra 1888.

☞ Vse one p. n. gospode naročnike, kateri „Učit. Tovariša“ za te ☞  
☞ kočē leto še niso plačali, uljudno prosimo, da to gotovo storē ☞  
☞ vsaj do konca tega meseca, da bode list redno izhajal. ☞

*Založništvo.*

**Najlepši darilce za sv. Miklavža in Božič  
slovenski šolski mladini!**

V R. Milicevi tiskarni dobivajo se

**ZLATI OREHI.**

**Drugi predelani natis s podobami.**

Cena broš. izvodu 35 kr., po pošti 40 kr., lepo vezan. izvodu  
50 kr., po pošti 55 kr.